

HOME SCIENCE

PAPER-III

OCT-10/23

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Roll No.
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....

(in words)

Name of the Areas/Section (if any).....

Time Allowed : 2-1/2 hours]

[Maximum Marks : 200

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronic Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.
10. In case of any discrepancy in Gujarati and English version of Questions the English version should be taken as final.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તર પોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તર પોથીમાં ક્યાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોકકસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તર પોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.
૧૦. પ્રશ્નપત્રના પ્રશ્નોમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતરમાં કોઈ વિસંગતિ જોવા મળશે તો અંગ્રેજી અર્થને જ માન્ય ગણવામાં આવશે.

FOR OFFICE USE ONLY MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19.	
10.			

Total Marks obtained .....

Signature of the co-ordinator .....

(Evaluation)

HOME SCIENCE

PAPER III

ગૃહ વિજ્ઞાન

પેપર III

Note : This paper contains **FOUR** Sections. You are required to attempt **ALL** of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

SECTION I

(વિભાગ I)

Note : Choose any *one* elective from elective I to VI and answer both the questions (Q. No. 1 and Q. No. 2) of the same elective in **500** words. (2×20=40)

નોંધ : વિકલ્પ I થી VI માંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બંને પ્રશ્નો (૧ અને ૨) ના જવાબ દરેકનો ૫૦૦ શબ્દો સુધીમાં આપો. (૨×૨૦=૪૦)

(Elective I)

(વિકલ્પ I)

1. Discuss in detail about various methods used for evaluation of protein quality.

પ્રોટીનની ગુણવત્તા ચકાસવા માટે વાપરવામાં આવતી જુદી જુદી રીતોની ઊંડાણપૂર્વક ચર્ચા કરો.

2. Describe the role of food biotechnology in prevention of iron deficiency anemia.

લોહતત્વની ખામીને કારણે થતા પાંડુરોગનાં નિવારણ માટે ફૂડ બાયોટેકનોલોજીની ભૂમિકા વિશે વિસ્તૃતમાં લખો.

OR (અથવા)

(Elective II)

(વિકલ્પ II)

1. Enlist various methods of purchasing used in an institute. Describe each one with its merits and demerits.

એક સંસ્થામાં ખરીદી કરવાની પદ્ધતિઓની યાદી બનાવો. દરેક પદ્ધતિ લાભાલાભ સાથે સમજાવો.

2. Enlist various changes one needs to make in the diet of a patient suffering from fever. Plan a day's menu for a 10 year boy suffering from fever.

તાવના દર્દીના આહારમાં કરવામાં આવતા જરૂરી ફેરફારની યાદી બનાવો. ૧૦ વર્ષનો છોકરો કે જે તાવનો દર્દી છે તેને માટે એક દિવસના આહારનું આયોજન કરો.

OR (અથવા)
(Elective III)
(વિકલ્પ III)

1. "Blending is an important method of increasing utility of various fibres." Elaborate upon the statement.
"જુદાં જુદાં તાંતણાની ઉપયોગિતા વધારવા માટે તાંતણાંનું મિશ્રણ કરવું એ મહત્વની પદ્ધતિ છે." વિધાનને વિસ્તારપૂર્વક સમજાવો.
2. "In the wake of globalisation, quality control has become extremely important in textile and apparel industry." Give your views on this statement.
"કાપડ અને કપડાંના ઉદ્યોગમાં ગુણવત્તાના ધોરણ પર અંકુશ અતિશય મહત્વની બાબત આજના વૈશ્વિકરણના જમાનામાં બની ગયો છે." આ વિધાન પર આપના મંતવ્યો રજૂ કરો.

OR (અથવા)
(Elective IV)
(વિકલ્પ IV)

1. "Ergonomic designing of products is relevant from a farming hand tool to air-crafts." Explain the statement.
"ખેત ઉપયોગમાં વપરાતાં હાથ સાધનથી માંડીને વિમાનમાં ઉપયોગી થતી વસ્તુની ડિઝાઇન તૈયાર કરવામાં 'અર્ગોનોમીકસ' મહત્વનું છે." વિધાનની સમજાવટ કરો.
2. "Advertising — a boon or a curse ?" Justify your explanation.
"જાહેરાત એક આશીર્વાદ કે શ્રાપ ?" તમારા મુદ્દાને સમજાવવા ન્યાયિક મંતવ્યો આપો.

OR (અથવા)
(Elective V)
(વિકલ્પ V)

1. What is "convention on rights of children" ? Enlist and describe the four basic principles of children's rights.
બાળ અધિકારો વિશેની સંગોષ્ઠિ (convention on rights of children) શું છે ? બાળ અધિકાર વિશેના મુખ્ય ચાર સિદ્ધાંતોની યાદી કરી, દરેકનું વર્ણન કરો.
2. Describe and discuss key quality indicators of early childhood educational center.
પ્રારંભિક બાળ શિક્ષણ કેન્દ્રની ગુણવત્તા માટેના નિર્દેશોનું સંક્ષિપ્તમાં વર્ણન કરી, ચર્ચા કરો.

OR (અથવા)
(Elective VI)
(વિકલ્પ VI)

1. Discuss the qualities required in extension worker for effective extension work.
અસરકારક વિસ્તરણ કાર્ય માટે વિસ્તરણ કાર્યકરમાં જરૂરી ગુણો/કાબેલિયતની ચર્ચા કરો.
2. Explain how people can be motivated to participate in extension programmes.
વિસ્તરણ કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેવા માટે લોકોને કેવી રીતે પ્રોત્સાહિત કરી શકાય તે સમજાવો.

Q. No. 1. Elective .....

Q. No. 2. Elective .....

SECTION II
(વિભાગ II)

Note : Choose any *one* elective from elective I to VI and answer *all* the questions (Q. No. 3 to Q. No. 5) of the same elective in **300** words. (3×15=45)

નોંધ : વિકલ્પ I થી VI માંથી **એક** વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બધાજ પ્રશ્નો (૩ થી ૫) ના જવાબ દરેકનો **૩૦૦** શબ્દો સુધીમાં આપો. (૩×૧૫=૪૫)

(Elective I)
(વિકલ્પ I)

3. Give the normal requirement of energy for various age groups and discuss various factors which determine the energy requirement.
જુદી જુદી વય જૂથ માટે શક્તિની દૈનિક જરૂરિયાત આપો અને શક્તિની જરૂરિયાત નક્કી કરતાં પરિબલોની ચર્ચા કરો.
4. What is probiotics ? Explain the health benefits provided by probiotics with their mechanism.
પ્રોબાયોટીક્સ એટલે શું ? પ્રોબાયોટીક્સથી થતા તંદુરસ્તીનાં ફાયદા (સિદ્ધાંત સાથે) વિશે વિસ્તૃતમાં લખો.
5. Write the significance of each anthropometric measurements for various age groups.
જુદી જુદી વય જૂથ માટે શરીરમાપન (anthropometric measurement) નાં મહત્વ વિશે લખો.

OR (અથવા)

(Elective II)
(વિકલ્પ II)

3. "Organization chart is an effective tool of management for large institutes like hotels." Support the statement.
"સંચાલન આલેખ એ વ્યવસ્થાની પ્રક્રિયાનું એક અસરકારક સાધન છે - ખાસ કરીને હોટેલ જેવી મોટી સંસ્થામાં." વિધાનને સમર્થન આપો.
4. List correct sequence in an employment process in an institute and explain briefly requirement of a good advertisement for recruiting staff.
કર્મચારીને કામ પર રાખવાની પ્રક્રિયાના સાચા ક્રમની યાદી બનાવો અને કર્મચારીની પસંદગીમાં સારી જાહેરાતની જરૂરિયાત ટૂંકમાં સમજાવો.
5. While planning and serving meals to inmates of diabetic clinic, what special considerations one needs to keep in mind ? Explain briefly.
ડાયાબીટીક ક્લીનિકમાં રહેતા દર્દીઓ માટેના આહારનું આયોજન કરતી વખતે અને આહાર પીરસતી વખતે ખાસ કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી જરૂરી છે ? ટૂંકમાં સમજાવો.

OR (અથવા)
(Elective III)
(વિકલ્પ III)

3. "Young children should not be admitted to formal preschool before the age of 3 plus." Would you agree ? Give reasons for your stand on this issue.

“૩ વર્ષથી ઉપરની ઉમરનું બાળક થાય તે પહેલાં ઔપચારિક પૂર્વપ્રાથમિક શિક્ષણમાં નાના બાળકોને પ્રવેશ આપવો જોઈએ નહીં.” શું તમે સહમત છો ? આ બાબતે તમારા મંતવ્યો કારણો સાથે આપો.

4. Recently, there is a move by the Government towards making legal provisions to make "Corporal Punishment" a punishable offence. What is your view on this issue ? Do you think that such a provision is necessary and can help ?

“શારીરિક સજા” ને એક સજાપાત્ર ગુનો ગણવા માટે સરકાર તરફથી આજકાલ કાનૂની જોગવાઈ કરવા માટે હલચલ શરૂ કરવામાં આવી છે. આ બાબતે તમારું મંતવ્ય શું છે ? શું તમે વિચારો છો કે આવી જોગવાઈ જરૂરી છે અને મદદરૂપ થશે ?

5. There is a provision of 33% reservation for women in Local Self-Government. Do you think that this has helped in empowering women ? Discuss.

સ્થાનિક સ્વયંચાલિત સરકારમાં મહિલાઓ માટે ૩૩ ટકા આરક્ષણની જોગવાઈ છે શું તમને લાગે છે કે આ બાબત મહિલા સશક્તિકરણમાં મદદરૂપ થઈ શકશે ? ચર્ચા કરો.

OR (અથવા)
(Elective IV)
(વિકલ્પ IV)

3. "CAD/CAM systems are a boon for textile industry." Justify the statement.

“કેડ/કેમ પદ્ધતિ એ કાપડ ઉદ્યોગ માટે એક આશીર્વાદ રૂપ છે.” વિધાનને ન્યાય આપો.

4. What is the effect of fibre orientation on its properties ? Explain citing examples of any five properties.

“ફાઈબર ઓરીએન્ટેશન” ની તેના ગુણધર્મો ઉપર શી અસર છે ? ગમે તે પાંચ ગુણધર્મોના ઉદાહરણ આપી સમજાવો.

5. "Diversity of its textiles and a large workforce are the strengths of Indian apparel industry." Comment.

“ભારતીય વસ્ત્ર ઉદ્યોગનું જમાપાસું તેની કાપડની વિવિધતા અને બહોળા કાર્યજૂથ છે.” ટીપ્પણી કરો.

OR (અથવા)

(Elective V)

(વિકલ્પ V)

3. Analyse the appropriateness of systems approach to study resource management.

સંસાધન વ્યવસ્થાના અભ્યાસમાં (સીસ્ટમ એપ્રોચ) સીસ્ટમ અભિગમની યોગ્યતા વિશ્લેષણની ચર્ચા કરો.

4. 'Shortage of time' is a common phrase heard. Can knowledge of time management solve this complaint of people ? Explain.

“સમયની અછત” એ એક સામાન્યતઃ સંભળાતું વાક્ય છે. શું સમય વ્યવસ્થાનું જ્ઞાન લોકોની આ ફરિયાદ દૂર કરવામાં મદદ કરશે ? સમજાવો.

5. Explain Functional Design of work places and storage.

કાર્યસ્થાન અને સંગ્રહની જગ્યા (સ્ટોર) ની કાર્યક્ષમ ડિઝાઇન સમજાવો.

OR (અથવા)

(Elective VI)

(વિકલ્પ VI)

3. What is 'DRDA' ? Explain its role.

‘ડીઆરડીએ’ શું છે ? તેની ભૂમિકા સમજાવો.

4. “Flashcards are best suited for communicating with groups of rural people.”

Discuss.

“ફ્લેશકાર્ડ્સ ગ્રામ્યજનોના જૂથ સાથેના સંવાદમાં સૌથી વધુ યોગ્ય છે.” ચર્ચા કરો.

5. To teach about nutritionally effective cooking methods to groups of women, which teaching method would be most suitable ? Why ?

બહેનોના જૂથોને પોષણની દૃષ્ટિએ રસોઈની અસરકારક રીતો શીખવાડવા માટે કઈ શૈક્ષણિક પદ્ધતિનો ઉપયોગ સૌથી વધુ યોગ્ય છે ? શાથી ?

Q. No. 3. Elective .....

Q. No. 4. Elective .....

Q. No. 5. Elective .....

SECTION III
(વિભાગ III)

Note : Answer the following questions in **50** words each. Attempt *all* questions
(Q. No. 6 to Q. No. 14). (9×10=90)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નનો જવાબ ૫૦ શબ્દોમાં આપો. બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.
(૬ થી ૧૪) (૯×૧૦=૯૦)

6. Write the importance of fruits and vegetables in human diet.
માનવીના આહારમાં ફળ અને શાકભાજીના મહત્વ વિશે લખો.

7. Explain the role of hormones in regulation of blood glucose level.
રૂઘિર શર્કરાનાં નિયંત્રણમાં અંતઃસ્રાવની ભૂમિકા વિશે સવિસ્તાર લખો.

8. Explain briefly how management of educational institute differs from management of panchayat.
શૈક્ષણિક સંસ્થાની વ્યવસ્થા પંચાયતની વ્યવસ્થા કરતાં કેવી રીતે જુદી થાય છે તે ટૂંકમાં સમજાવો.

9. What are novelty yarns ? What is their utility in fabric construction ? Explain with examples.
“નોવેલ્ટી યાર્ન” શું છે ? તેનો કાપડની બનાવટમાં શું ઉપયોગ છે ? ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.

10. Differentiate between draping and drafting. Which one would you recommend for training a group of 25 girls ?
“ડ્રેપીંગ અને ડ્રાફ્ટીંગ” વચ્ચેનો તફાવત દર્શાવો. ૨૫ કન્યાઓના જૂથને તાલીમ આપવા માટે તમે શું પસંદ કરી સૂચવશો ?

11. Consumer Redressal and its procedure.
ગ્રાહક સમસ્યાનું નિવારણ અને તેની પદ્ધતિ.

12. What are the characteristics of autistic child ?
ઓટિસ્ટીક (Autistic) બાળકના લક્ષણો જણાવો.

13. Which indicators will be useful in measuring outcomes of project on 'sanitation' in a village ?

ગામડામાં સ્વચ્છતા સુધારણાના પ્રોજેક્ટની અસરો જાણવા માટે કયા દર્શકો ઉપયોગી થશે ?

14. What are the developmental uses of communication ?

પ્રસારણના વિકાસલક્ષી ઉપયોગો કયા છે ?

SECTION IV

વિભાગ IV

Note : Read the following paragraph and answer questions (Q. No. 15 to Q. No. 19) given below in 30 words each. Attempt *all* questions.

(5×5=25)

નોંધ : નીચેનો પેરેગ્રાફ વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧૫ થી ૧૯) ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (૫×૫=૨૫)

The U.N. Commission on status of women records that women constitute half of world's population. We always sermonize human rights, but often forget that women are human being and like their male counterparts that they are the nucleus of our civilization. They have different roles to play in the ever-changing social set up. Women's development is directly connected with the development of economy. In India women are apparently granted with certain constitutional privileges and provided with protection from inequalities as citizens. But even after the 60 years of independence women continue to live in a state of neglect and exploitation.

Women the most depressed class are not treated fairly or on an equal par with men at work place. To remove this inequalities government and policy makers should aim at creating and strengthening an accurate and authentic database on women workers in all sectors of employment covering both organized and unorganized sectors. The government must take interest in passing various legal enactments especially when sexual harassment is committed.

Despite stringent protective measures the peril of sexual harassment of women at work place continues to remain a burning issue as more and more cases are reported. Sexual harassment at work place amounts to violation of human rights. It is the worst form of violence against the women. It is a dehumanizing act and an unlawful intrusion into the right of privacy and sanctity of a female.

The Supreme Court's guidelines describe physical contact or advances; demand or request for sexual favours; sexually colored remarks and showing pornography as offensive conduct.

All companies need a comprehensive, detailed written policy on sexual harassment. The company should issue the policy and make it a high priority. Second, it should be distributed to all workers, supervisors, and even some non-employees.

યુ.એન. કમીશને સ્ત્રીઓના દરજ્જા અંગે નોંધ્યું છે કે તેઓ દુનિયાની વસ્તીનો અડધો ભાગ છે. આપણે હંમેશાં માનવ અધિકારોના ઉપદેશ આપીએ છીએ પણ આપણે ભૂલી જઈએ છીએ કે સ્ત્રીઓ પણ માનવ છે અને પુરુષોની જેમ તેઓ પણ સમાજના કેન્દ્રબિંદુનો જ ભાગ છે. હંમેશા બદલાતા સમાજમાં તેમને વિવિધ ભૂમિકાઓ ભજવવાની હોય છે. સ્ત્રીઓનો વિકાસ આર્થિક વિકાસ સાથે સીધી રીતે સંકળાયેલો છે. ભારતમાં દેખીતી રીતે સ્ત્રીઓને બંધારણીય વિશેષ લાભ આપવામાં આવ્યા છે અને નાગરિક તરીકેની અસમાનતા બાબતે સંરક્ષણ મળેલું છે. પરંતુ આજે આઝાદીનો ૬૦ વર્ષ પછી પણ સ્ત્રીઓનું શોષિત અને અનાદરણીય સ્થિતિમાં જીવવાનું ચાલુ જ છે.

સ્ત્રીઓ કે સૌથી વધુ કચડાયેલો વર્ગ છે તેઓને તેમના કાર્યસ્થળે પુરુષોની બરાબર વર્તણૂક રાખવામાં આવતી નથી. આ જાતની અસમાનતા દૂર કરવા માટે સરકાર તથા નીતિના ઘડનારાઓએ સ્ત્રીઓને લગતી માહિતી દરેક કાર્યક્ષેત્રમાં-સંગઠિત તથા અસંગઠિત વધુ ચોક્કસ અને વિશ્વાસનીય બનાવવાનું ઘ્યેય રાખવું જોઈએ. સરકારે જાતિય સતામણીને લગતા કાયદાઓને પસાર કરી અમલમાં મુકવામાં આગવો રસ લેવો જોઈએ.

ઘણા કડક પગલાંઓ છતાં કાર્ય સ્થળે મહિલાઓની જાતિય સતામણી તે એક ચિંતાજનક સમસ્યા રહી છે. કાર્ય સ્થળે જાતિય સતામણી માનવ અધિકારોનું ઉલ્લંઘન છે. આ મહિલા પ્રત્યેની સૌથી ખરાબ હિંસા છે. આ અમાનવિય કાર્ય છે. મહિલાની પવિત્રતાના હકક પ્રત્યે ગેરકાયદેસર હુમલો છે.

સર્વોચ્ચ અદાલતની માર્ગદર્શિકા પ્રમાણે શારીરિક સંબંધમાં આગળ વધવું, જાતિય સંબંધ માટે વિનંતી કે આગ્રહ, જાતિય સંબંધીત ટીપ્પણીઓ અને અશ્લીલ સાહિત્ય બનાવવું તે ગુનાહિત કાર્યો છે.

દરેક કંપનીઓ પાસે એક વિસ્તૃત જાતિય સતામણી અંગેની નીતિની લેખિત માહિતી હોવી જોઈએ. કંપનીએ તેની નીતિ દર્શાવી તેને અગ્રિમતા આપવી જોઈએ. વધુમાં તેને તેમના કામદારો, નિરિક્ષકોમાં પણ વહેંચવી જોઈએ.

15. What is the status of women in India ?
ભારતમાં સ્ત્રીઓનો દરજ્જો શું છે ?

16. Are women safe at work places ?
કાર્યસ્થળે સ્ત્રીઓ સલામત છે ?

17. What steps should be taken by government to safeguard women's rights ?
સ્ત્રીઓના અધિકારોનું રક્ષણ કરવા માટે સરકારે શું પગલાં લેવા જોઈએ ?

18. What is meant by sexual harassment of women ?
સ્ત્રીઓની જાતિય સતામણીનો અર્થ શું છે ?

19. What should be done at corporate level to check sexual harassment of women ?
કંપનીઓમાં સ્ત્રીઓની જાતિય સતામણીને રોકવા માટે શું કરવું જોઈએ ?

ROUGH WORK

SEAL